

سخن روز

ارزش قانونی مالیات بر ارزش افزوده

اصولاً عملکرد دفاتر اسناد رسمی مبتنی بر رعایت قوانین و اجرای دقیق مقررات است. در طی مدت هشتاد سال فعالیت حرفه‌ای دفاتر، سردفتران نشان داده‌اند که به‌عنوان امین مردم در جهت تضمین وصول حقوق دولتی و تأمین منافع ملت، خدمتی صادقانه ارائه داده و همواره، حتی در صورت تحمیل تکالیف مالیاتی و غیرقابل تحمل، در برابر قانون، مطیع بوده و هستند. اوامر و نواهی قانونی را به‌خوبی درک کرده و عندالاجتضاء، به‌نحو مطلوب، به‌موقع اجرا می‌گذارند.

از همین رویکرد، در باب اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده باید تصریح کرد که فارغ از شمول یا عدم شمول دفاتر اسناد رسمی، آنچه از اهمیت شایانی برخوردار است؛ سازوکار قانونی اعمال و اجرای آن است. شیوه‌نامه یا دستورالعملی که دقیق و روشن، وظیفه‌ی قانونی سردفتر در وصول مالیات بر ارزش افزوده را تبیین نماید، هنوز آن‌چنان که باید و شاید، برای دفاتر اسناد رسمی بیان نشده است. وگرنه، کلیات موضوع قانونی مالیات بر ارزش افزوده، محل بحث نیست.

۱ - مالیات از منابع مهم درآمد دولت‌ها است. ثبات و دوام وصول مالیات موجب ثبات در برنامه‌ریزی دولت برای ارائه خدمات مورد نیاز کشور، در زمینه‌های گوناگون، می‌شود. تغییر و تحول در اقتصاد کشور و در نتیجه، تغییر در نحوه‌ی تولید و توزیع ثروت و

هم‌چنین توزیع و تقسیم و تسهیم درآمد ملی، مستلزم بازنگری در انواع مالیات‌ها و احیاناً شیوه‌ی دریافت حقوق دولتی، عوارض و مالیات‌ها است.

اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در بیش از ۱۲۰ کشور نشان‌دهنده‌ی مقبولیت و کارایی نظام مالیاتی نوین در ایجاد یک منبع درآمدی مطمئن و قابل وصول برای دولت‌ها است. وصول مالیات بر ارزش افزوده با نرخ ثابت و یکسان، آن‌هم در دوره‌های کوتاه‌مدت (مثلاً سه‌ماه یک‌بار) علاوه بر ثبات درآمدی دولت از حیث میزان به‌منظور برنامه‌ریزی دقیق‌تر و بهتر در جهت رسیدن به اهداف قانونی، موجب تضمین نقدینگی و موجودی خزانه دولت، به‌صورت فصلی، خواهد شد که باز هم دولت را در خدمت‌رسانی به ملت، تقویت می‌کند.

۲ - مالیات بر ارزش افزوده نه تنها مالیات نسبتاً ساده‌ای است بلکه رایج‌ترین نوع مالیات در سایر کشورها است.

از دیدگاه اقتصادی، ارزش افزوده مابه‌التفاوت ارزش ستانده و ارزش داده است. اما در تدوین قانون، به‌منظور اجرای دقیق و مناسب، این تعریف با تکیه بر روش صورت‌حساب و براساس استانداردهای حسابداری ارائه شده است. لذا قانون‌گذار، ارزش افزوده را تفاوت بین ارزش کالاها و خدمات عرضه‌شده با ارزش کالاها و خدمات خریداری‌شده یک شخص، در یک دوره معین، تعریف می‌کند.

طبق این تعریف، مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات چند مرحله‌ای است که در مراحل مختلف زنجیره تولید و یا خدمات ارائه‌شده، وصول می‌شود. از طرف دیگر، این مالیات، در واقع، نوعی مالیات بر فروش چند مرحله‌ای است که خرید کالاها و خدمات واسطه‌ای را از پرداخت مالیات معاف می‌کند.

۳ - عمر اجرای مالیات بر ارزش افزوده در دنیا به بیش از پنجاه سال می‌رسد. این «فون زیمنس» آلمانی بود که در سال ۱۹۵۱ م. این مالیات را مطرح کرد که از سال ۱۹۵۴ به‌بعد، کشورهای هم‌چون برزیل، فرانسه، دانمارک و آلمان، نخستین دولت‌هایی بودند که مالیات بر ارزش افزوده را در نظام مالیاتی کشور خود گنجانده و به اجرا گذاردند. کره جنوبی نیز در سال ۱۹۷۷ م. در بین کشورهای آسیایی، اولین مجری این مالیات بود.

اما در جمهوری اسلامی ایران، مالیات بر ارزش افزوده به‌عنوان جایگزین انواع

مالیات‌هایی که از مصرف‌کننده می‌شوند، به‌ویژه مالیات‌ها و عوارض مندرج در قانون موسوم به تجمیع عوارض (که با اجرای نظام مالیات بر ارزش افزوده حذف و جایگزین می‌گردد)، از اول مهرماه ۱۳۸۷ به‌موقع اجرا گذارده شده است.

۴ - در ضرورت اجرای مالیات بر ارزش افزوده، علاوه بر این که مالیات، اساساً یکی از منابع اصلی درآمد دولت‌ها است باید اذعان نمود که به‌منظور کاهش اتکای بودجه دولت به درآمدهای نفتی، تغییر و تحول ساختاری در نظام مالیاتی کشور، امری پایه‌ای و ریشه‌ای است و ضرورت این مهم، انکارناپذیر است.

اضافه بر این، تجربه‌ی مثبت سایر کشورها، تأمین بیشتر عدالت اجتماعی با حفظ اصل افزایش انگیزش تولید و سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی در سطح خرد و کلان، پایین بودن هزینه‌ی وصول مالیات بر ارزش افزوده، ساماندهی اطلاعات معاملات و مبادلات تجاری، شفاف‌سازی مالیاتی جهت وصول مالیات بر درآمد و مالیات بر مشاغل، کاهش میزان مطالبات مالیاتی، کاهش زمان وصول مالیات بر ارزش افزوده، ثبات درآمدی ناشی از وصول این مالیات و همچنین بهبود و ساماندهی اتوماسیون اداری و نظام مالیاتی کشور از جمله مزایای مالیات بر ارزش افزوده است.

۵ - دامنه شمول مالیات بر ارزش افزوده، عرضه و فروش کلیه کالاها و ارائه خدمات (مگر کالاها و خدمات معاف) و همچنین واردات و صادرات آن‌ها مشمول این نظام مالیاتی است. منظور از عرضه کالا، انتقال کالا از طریق هر نوع معامله و منظور از ارائه خدمات، انجام خدمات برای دیگران در قبال دریافت حق‌الزحمه می‌باشد.

توضیح اینکه؛ مالیات بر ارزش افزوده‌ی پرداختی مؤدیان در زمان خرید (کالا و خدمات) به‌عنوان اعتبار مالیاتی و طلب ایشان محسوب و نهایتاً از مالیات بر ارزش افزوده‌ی دریافتی ایشان در زمان فروش (کالا و خدمات) کسر می‌گردد و پس از تسویه مالیاتی، در صورت داشتن مانده، مفاصاحساب مالیات بر ارزش افزوده صادر می‌شود.^۱

۶ - فارغ از شمول یا عدم شمول دفاتر اسناد رسمی در خصوص اجرای مالیات بر ارزش افزوده (حسب تفاهم‌نامه‌ی امضاشده فی‌مابین کانون سردفتران و دفتریاران و سازمان

۱. برای کسب اطلاعات بیشتر، ر.ک.: پایگاه اینترنتی نظام مالیات بر ارزش افزوده به نشانی: www.vat.ir و سامانه اینترنتی عملیات الکترونیکی مالیات بر ارزش افزوده به نشانی: www.Evat.ir

مالیاتی کشور)، آنچه اهمیت دارد، شیوهی اجرایی آن است.

در این خصوص، پیشنهادهای قابل تأمل و بسیار خوبی، تاکنون، ارائه شده است. از جمله این که در سند تنظیمی دفترخانه هم قسمت انتهایی متن سند و هم سمت چپ بالای سند، مبلغ ۳ درصد مالیات بر ارزش افزوده مأخوذه از متقاضی سند درج شود؛ یا طی یک فیش جداگانه نقداً پرداخت شود؛ و یا از طریق دستگاه pos به حساب مشخص و تعیین شده منظور گردد؛ لیکن به نظر می رسد همه‌ی دستگاه‌های اجرایی اعم از وزارت امور اقتصادی و دارایی و به‌ویژه سازمان امور مالیاتی کشور، وزارت بازرگانی و قوه قضائیه به‌همت سازمان ثبت پس از هماهنگی‌های لازم فرابخشی و درون سازمانی با همکاری کانون سردفتران و دفتریاران نسبت به ایجاد شبکه رایانه‌ای و اتوماسیون اداری و یکپارچه‌سازی سیستم اداری دفاتر اسناد رسمی سراسر کشور با اجرای امضای دیجیتال و مانند آن، در تحقق دفاتر اسناد رسمی الکترونیکی، گامی مثبت بردارد که صرفاً بهترین شیوهی اجرای مالیات بر ارزش افزوده با تشکیل دفاتر الکترونیکی اسناد رسمی اعمال خواهد شد که هم سهل الوصول و هم سریع و مطمئن و دقیق و شفاف و به‌روز خواهد بود.

اما نکته‌ی مهم این که، دفاتر اسناد رسمی اصولاً تابع مقررات و مجری قوانین‌اند. و ارزش قانونی اجرای مالیات بر ارزش افزوده، پیش‌بینی چنین موارد مهمی در قانون است تا هنگام اجرا، سردفتر را بر سر دوراهی قرار ندهد. اتفاقی که - ناخواسته - اکنون افتاده است؛ از ابتدای مهرماه ۱۳۸۹ دفاتر اسناد رسمی براساس کدام شیوه‌نامه یا دستورالعمل اجرایی قانون مالیات بر ارزش افزوده را به‌درستی و منطبق بر مقررات اجرا کنند!؟

رضا تاجگر

مشاور مدیر مسئول و

دبیر هیئت تحریریه